

เรื่อง มะเขือดง

รายละเอียด

มะเขือดง ชื่อสามัญ Potato Tree, Wild Tobacco, Canary Nightshade, Mullein Nightshade, Velvet Nightshade, Turkey Berry, Salvadora

มะเขือดง ชื่อวิทยาศาสตร์ Solanum erianthum D. Don (ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ Solanum verbascifolium Linn., Solanum mauritianum Blanco, Solanum Pubescens Roxb.) จัดอยู่ในวงศ์มะเขือ (SOLANACEAE)

สมุนไพรมะเขือดง มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า มะเขือดง (ขอนแก่น), ส่างโหมง (เลย), ดับยาง ฝ่าแบ่ง ฝ่าแบ่ง ฉับแบ่ง สะแบ่ง มะเขือดง (สุโขทัย), สะแบ่ง (สิงห์บุรี), ส้มแป้น (เพชรบุรี), หูดวาย (ยะลา), ฝ่าแบ่ง (ภาคเหนือ), ดับยาง (ภาคกลาง), ขากะอ้าย ขาดาย หูดวาย (ภาคใต้), ฝ่าแบ่ง (คนเมือง), ชิตะกอ สะกอปรีย (กะเหรี่ยงเชียงใหม่), มั่งโพะไป ล้มเม่อเจ้อ สะกอปรีอ (กะเหรี่ยงแม่ฮ่องสอน), ตะหมากบุญแคหมาะ (กะเหรี่ยงแดง), ด่งเย่กะ (ม้ง), ทินหุ่งจา (เมี่ยน), ชู้ด (ขมุ), ลำแบ่ง ลำล่อม ลำพะแบ่ง ลำฝ่าแบ่ง (ลั้วะ), เก้าแบ่ง (ไทลื้อ), ด่อเปอฮูบ (ปะหล่อง), แห่เยียนเยวียะ (จีนกลาง), เอี้ยเอียงเฮียะ (จีนแต้จิ๋ว) เป็นต้น

ลักษณะของมะเขือดง

- **ต้นมะเขือดง** จัดเป็นไม้พุ่มผลัดใบตามฤดูกาล ลำต้นมีความสูงได้ประมาณ 1-4 เมตร เปลือกต้นเป็นสีขาวย ทุกส่วนของต้นมีขน มีเขตการกระจายพันธุ์จากทางตอนใต้ของทวีปอเมริกาถึงอินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทางตอนเหนือของทวีปออสเตรเลีย ส่วนในประเทศไทยพบขึ้นทั่วไปตามชายป่าละเมาะและที่เปิด และตามที่รกร้างทั่วไป ที่ระดับความสูงใกล้น้ำทะเลจนถึงระดับความสูง 1,000 เมตร
- **ใบมะเขือดง** ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ ลักษณะของใบเป็นรูปไข่ ขอบใบเรียบ ใบมีขนาดกว้างประมาณ 8-13 เซนติเมตร และยาวประมาณ 10-25 เซนติเมตร ผิวใบอ่อนนุ่มและมีขนขึ้นปกคลุมอย่างหนาแน่น หลังใบเป็นสีเขียว ส่วนท้องใบเป็นสีดอกเลา ก้านใบยาวประมาณ 3-6 เซนติเมตร
- **ดอกมะเขือดง** ออกดอกเป็นช่อบริเวณปลายกิ่ง และจะแยกออกเป็น 2 ช่อ ก้านช่อดอกยาวประมาณ 5-10 เซนติเมตร กลีบรองดอกมี 5 กลีบ เชื่อมติดกันที่ฐาน ส่วนกลีบดอกเป็นสีขาว มี 5 กลีบ อับเรณูเป็นสีเหลือง เกสรเพศผู้มี 5 อัน และเกสรเพศเมียมี 1 อัน เมื่อดอกบานจะมีขนาดกว้างประมาณ 2 เซนติเมตร
- **ผลมะเขือดง** ผลเป็นผลสด ลักษณะของผลเป็นรูปทรงกลม ขนาดประมาณ 1.5 เซนติเมตร ภายในมีเมล็ดลักษณะกลม ผิวมีขีดประหลึกๆ

สรรพคุณของมะเขือดง

1. รากมีสรรพคุณเป็นยาลดระดับน้ำตาลในเลือด ด้วยการใ้รากสดประมาณ 90-120 กรัม นำมาทุบให้แหลก นำมาต้มกับน้ำ 3 แก้ว นาน 30 นาที ใช้แบ่งดื่มก่อนอาหารเช้าและเย็น (ราก)
2. ใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนังที่ต่อมน้ำเหลืองตามบริเวณคอในระยะเริ่มแรก ด้วยการใ้ใบสดประมาณ 15-20 กรัม นำมาล้างให้สะอาด แล้วหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ใช้ใ้ที่เปลือกเป็นสีขาว 1 ฟอง ใ้่น้ำและเหล้าอย่างละเท่ากัน นำมาต้มกับน้ำกินวันละ 2-3 ครั้ง (ใบ)
3. ใบใ้เป็นยาแก้อาการปวดศีรษะ ปวดฟัน (ใบ)
4. รากหรือใบนำมาขยี้แล้วแช่น้ำกับมะแว้งขม ต้มเป็นยาแก้อาการคลื่นไส้ อาหารเป็นพิษ (ราก, ใบ)
5. ยอดอ่อนใ้แช่กับน้ำดื่มร่วมกับยอดหญ้าตดหมา ลำต้นคูณและไพล เป็นยาแก้อาการท้องอืด (ยอดอ่อน)
6. รากใ้เป็นยารักษาอาการท้องร่วง โรคมืด (ราก)
7. รากใ้เป็นยาขับระดูของสตรี แก่โรคมดกิด เป็นหนอง มีน้ำคาวปลา ด้วยการใ้รากสดประมาณ 90-120 กรัม นำมาทุบให้แหลก นำมาต้มกับน้ำ 3 แก้ว นาน 30 นาที ใช้แบ่งดื่มก่อนอาหารเช้าและเย็น (ราก)
8. ใบมีสรรพคุณทำให้แท้งบุตร (ใบ)
9. ใบใ้ต้มน้ำร่วมกับใบว่านน้ำเล็ก ใบหนาดหลวง ใบก้านเหลือง ใบเตือฮาก ต้นสามร้อยยอด ต้นถ้ำทางเม็ย

- ลำต้นเปว วงเดี่ยวตม เครือไสมวย (หากหาไม่ครบก็ให้ใช้เท่าที่หาได้) ให้สตรีหลังคลอดบุตรที่อยู่ไฟอบเพื่อช่วยให้มดลูกเข้าอู่เร็วขึ้น (ใบ)
10. ใบใช้เป็นยารักษาอาการตัวบวม (ใบ)
  11. ใบใช้เป็นยาห้ามเลือด (ใบ)
  12. ใบใช้เป็นยาพอกรักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แผลเปื่อย แผลเปื่อยในปาก แผลในจมูก ผิวหนังอักเสบ (ใบ)
  13. ทั้งต้นใช้เป็นยาช่วยลดการอักเสบจากแผลที่เกิดจากแผลไฟไหม้ (ทั้งต้น)
  14. เปลือกใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนัง (เปลือก)
  15. ใช้เป็นยารักษากลากเกลื้อน ฝี และแผลเปื่อย ด้วยการใช้ใบสดนำมาตำให้ละเอียดแล้วพอกบริเวณที่เป็น หรือจะใช้ต้มกับน้ำให้เข้มข้น ใช้ชะล้างบริเวณที่เป็นก็ได้ (ใบ)
  16. ใบใช้เป็นยาแก้ฟกช้ำ (ใบ)
  17. ใช้รักษาโรคเกาต์ ด้วยการใช้ใบสดนำมาตำให้ละเอียด แล้วนำมาคั่วกับเหล้า ใช้ทาถูนวดบริเวณที่เป็น (ใบ)

ข้อมูลทางเภสัชวิทยาของมะเขือดง

- สารเคมีที่พบ ได้แก่ diosgenin, solamargine, solasodine, solasodine monoglucoside, solasonine, solaverbascine, solaverine^[3] โดยกิ่ง ใบ และผลมะเขือดงจะมี diosgenin, solasodine นอกจากนี้ยังพบว่าในใบนั้นมี tomatidenol อีกด้วย ส่วนกิ่งและใบจะมี solasonine ส่วนใบและรากจะมี solamergine, solasodine monoglucoside และ solasonine
- สาร solasoine (โซลาโซนีน), solasodine (โซลาโซดีน), solamergine (โซลามาร์จีน) และ tomatidenol (โทมาไทด์นอล) มีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อราบางชนิด เช่น Claviceps, Rhizoctonia, Piricularia, Polyporus และ Sclerotinia
- ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาที่พบ ได้แก่ ฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือด มีฤทธิ์เหมือนวิตามินดี ด้านเชื้อแบคทีเรีย
- สารสกัดที่ได้จากใบและกิ่งโดยวิธีการต้มด้วยน้ำจะไม่มีผลต่อลำไส้เล็กส่วนปลายของหนูตะเภา แต่จะมีฤทธิ์ทำให้ลำไส้เล็กส่วนต้นของกระต่ายคลายตัวในช่วงแรก และจะเกิดอาการเกร็งในช่วงระยะเวลาต่อมา นอกจากนี้ยังมีฤทธิ์กระตุ้นอย่างอ่อนต่อกล้ามเนื้อลายหน้าท้องของคางคกและต่อมดลูกของหนูขาวที่กำลังมีท้อง
- มีฤทธิ์ต่อหัวใจ โดยมีผลทำให้หัวใจกระต่ายเกิดการบีบตัว (แต่ไม่เต็มที่) แต่บางส่วนจะค่อย ๆ เข้าสู่ภาวะปกติทีละส่วน
- มีฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง โดยมีผลในการช่วยเสริมฤทธิ์ของยา barbiturate ทำให้ยืดเวลาการ

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

นอนของหนูถีบจักรมองเห็นได้ชัด

- จากการวิจัยพบว่าผลมะเขือแดงมีสารในกลุ่มสเตียรอยด์ชื่อ Solasodine ปริมาณสูง สามารถนำไปสังเคราะห์เป็นยาคุมกำเนิดได้ แต่ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อผลิตเป็นยาต่อไป
- เมื่อปี ค.ศ.1991 ประเทศเม็กซิโก ได้ทดลองใช้สารสกัดจากพืชชนิดนี้ในกระต่ายทดลองจำนวน 27 ตัว โดยทดลองเปรียบเทียบกับยา tolbutamide (ยาลดระดับน้ำตาลในเลือด) โดยทดลองกับพืชต่าง ๆ จำนวน 12 ชนิด ผลการทดลองพบว่า พืชสมุนไพรมะเขือแดงหรือข้าแป้น สามารถลดน้ำตาลในเลือดได้ถึง 21.1% มากกว่ายา tolbutamide ที่ลดได้เพียง 14.3%

ประโยชน์ของมะเขือแดง

1. ผลนำมาตำแล้วคั้นเอาน้ำให้วัวหรือควายกินเป็นยาแก้โรคช้ำขาว
2. ใบนำมาใช้ใส่ในเล้าไก่ จะช่วยป้องกันตัวไรได้
3. ใบนำมาขย่ำแล้วใช้ล้างจาน ช่วยขจัดคราบอาหารทำให้จานสะอาดได้
4. ใบใช้รองพื้นถั่วเน่าหมักตากแดด เพื่อป้องกันไม่ให้ถั่วเน่าติดกับแผงตาก
5. ตัดนำไปเผาไฟให้เป็นถ่านแล้วใช้เป็นส่วนผสมในการทำดินปืน หรือนำต้นไปตากแห้งเอาไปทำดินปืน
6. ชาวลัวะจะใช้ลำต้นมาทำเป็นพิน
7. ชาวเมี่ยนจะใช้กิ่งที่มีลักษณะเป็นง่าม นำไปเสียบกับดินใช้เป็นที่ตั้งชั้นสำหรับเผากระดาษให้บรรพบุรุษในพิธีเลี้ยงผี

คำสำคัญ : มะเขือแดง

ที่มา : <https://medthai.com/>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-07-10

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1699&code_db=610010&code_type=01